GENEZIS

Gn 1,1-2,3

Prvá správa o stvorení sveta 1

1. správa o stvorení

Prečítajme si spoločne text z Biblie

Gn 1,1 až 2,3

berešít bárá…

„*Na počiatku stvoril Boh nebo a zem*.“

Gramatický tvar prvých slov Biblie nie je úplne jasný. Už od židovských čias umožňuje dva spôsoby čítania:

- **Chronologický: „Na počiatku stvoril Boh nebo a potom zem“**
- **Uvádzajúci: „Na počiatku, keď Boh stvoril nebo a zem, to bolo takto:…“**

berešít bárá…

„*Na počiatku stvoril Boh nebo a zem*.“

STVORIL (hebr. *bárá*) – v Biblii sa týmto slovom označuje výlučne Božie konanie – nikdy nie konanie iných „bohov“, či dokonca ľudí.

Samo v sebe priamo neobsahuje myšlienku „stvorenia z ničoho“ (tú naznačujú až ďalšie miesta Biblie). Viac ale zdôrazňuje Božiu úplnú slobodu, neohraničenosť a neobmedzenosť, s ktorou tvorí všetko čo chce tak, ako to chce, bez toho, aby Ho niečo obmedzovalo a pod.

Je blízke slovu žehnať (hebr. *bárak*) – akoby sa tým vyjadrovalo spojenie medzi požehnaním a Božím tvorivým konaním.

**„*22 Pán vládol nado mnou od počiatku svojich ciest, prv ako stvoril od pradávna čokoľvek.
23 Od večnosti som stanovená, od počiatku, prv ako povstal svet. 24 Nebolo ešte morských priehlbní, keď som sa ja už zrodila, nebolo ešte žriedel obťažených vodami.*“**

(Prísl 8,22-24 SSV)

porov.: Počiatok národa Izrael – jeho „stvorenie“ – začína požehnaním Abrama!

berešít bárá…

„*Na počiatku stvoril Boh nebo a zem*.“

BOH (hebr. *elohím*) – Slovo znamená všeobecne „boh“, „bohovia“ a používa sa aj na označenie pohanských božstiev. Pôvodný význam slova je zhruba „mohutný, mocný, ohromne veľký“.

Je druhým najčastejším menom Boha Izraela v SZ (celkovo 2250 výskytov, hneď po Mene JHWH). Zvláštnosťou je, že je v množnom čísle „bohovia“ (jedn. č. *eloah* sa objavuje v Biblii na niektorých miestach tiež) a to aj napriek tomu, že hovorí zjavne o jednom Bohu (viaže sa na slovesá v jednotnom a nie množnom čísle: „stvoril“, nie „stvorili“) – dôvodom môže byť vari „*plurál majestaticus*“...

Tento termín okrem toho používa napríklad veštkyňa na označenie ducha mŕtveho Samuela, keď hovorí: „*vidím bohov vystupovať zo zeme*“ (1 Sam 28,13), dvakrát sa ním označuje v Exode Mojžiš, keď Boh hovorí, že bude pre Árona ako boh a Áron bude jeho prorok (hovorca) pred faraónom (Ex 4,16), pre ktorého bude ako božstvo (Ex 7,1).

berešít bárá…

„*Na počiatku stvoril Boh nebo a zem*.“

STVORIL BOH – podľa Rabínov slovo „stvoril“ v texte predchádza slovo „Boh“ preto, lebo stvorený svet – a sám stvorený človek – je dôkazom, ktorý potvrdzuje existenciu Boha Stvoriteľa.

NEBO A ZEM: Slovné spojenie nebesia a zem sa vyskytuje v SZ 13-krát. Tvorí merizmus, čo je semitská rečnícka figúra, vyjadrujúca úplnosť nadprirodzenej (príbytok bohov) a prirodzenej (svet človeka) reality dvoma okrajovými termínmi. Čiže: stvoril *úplne všetko*: spojenie nebesia a zem označuje celý dokonalý vesmír, ktorý nesie v sebe ideu kompletne usporiadaného sveta.

zem bola pustá…

„Zem však bola pustá a prázdna, tma bola nad priepasťou a Duch Boží sa vznášal nad vodami.“

Zaujímavosť: 1 verš má 7 slov, 2 verž presne dvojnásobok, 14… ☺

ZEM: ďalší text už nehovorí o „nebesiach“, ale len o „ríši stvorenia“ a človeka, o zemi.

PUSTÁ A PRÁZDNA: známe „tohu va vohu“. Môže mať dva významy: ničota, alebo zmätok, chaos, pustatina, v ktorej zblúdenie môže viesť až k smrti.

TMA: označuje akoby opozíciu Boha, ktorý JE svetlo (tma = nejestvovanie svetla, je to ničota bez existencie) a ktorého prvým skutkom stvorenia je práve stvorenie svetla uprostred ničoty.

PRIEPASŤ: označuje priepasť, zvyčajne hlbočinu, hlboké vody. More a voda (ako čosi neusporiadané, neisté, nebezpečné) má podobný význam ako tma. Dohromady je tu popis sveta v stave, ktorý je absolútne neobývateľný, smrtiaci, ktorý je anti-životom, anti-existenciou, ničotou ako opakom Boha, ktorý JE svetlo a život a bytie par excellence.

zem bola pustá...

„Zem však bola pustá a prázdna, tma bola nad priepasťou a Duch Boží sa vznášal nad vodami.“

DUCH BOŽÍ: jediný, kto v tomto nepriateľskom prostredí môže byť bez úhony, je Boh sám. A nielen to: môže aktom STVORENIA zmeniť nebytie na bytie, ničotu na jestvovanie, stvoriť z *ničoho* opravdivý jestvujúci *svet*.

Slovo „duch“ (hebr, *ruach*) znamená doslovne „vietor“. Spojenie !Boží duch“ tak vyvoláva živý obraz Božieho ducha v podobe vetra pripraveného konať.

Priestor pre Vaše otázky, poznámky, postrehy, pripomienky,...

ROZJÍMANIE

ALEGORICKÝ ZMYSEL TEXTU: Čo hovorí o Bohu, o svete, o človekovi ako takom?

ANAGOGICKÝ ZMYSEL TEXTU: Čo odhaľuje o budúcnosti, o zmysle a cieli všetkých vecí, o povolaní človeka a stvorenstva?

MORÁLNY ZMYSEL TEXTU: Čo by sme mali konať? K čomu pozýva, volá? A ako by sme to mali uskutočniť?

sedem dní tvorenia

BOH POVEDAL: Táto jediná veta sa vyskytuje v opise stvorenia desaťkrát.

Biblia hovorí dôležité veci:

- **Boh tvorí svet SLOVOM – čiže v podstate „myšlienkou“ (ak si uvedomíme, že ak Boh nemá telo, nemá ani ústa, ktoré by tvorila počuteľný zvuk), samotným úmyslom.**
- **Boh udržuje svet SLOVOM: „*udržuje všetko svojím mocným slovom*. (Hebr 1,3 SSV)“ – inými slovami: Boh na svet myslí a svet existuje. Ak by Boh na svet zabudol, svet by prestal existovať…**
- **Svet existuje nie mimo Boha, ani Boh vo svete, ale svet V BOHU: „*Lebo v ňom žijeme, hýbeme sa a sme* (Sk 17,28 SSV)“**

odhalenie Boha

Tieto slová Biblie nás vedú k prvému dôležitému **porozumeniu vzťahu medzi Bohom a stvoreným svetom** – ako aj k porozumeniu toho, ako a prečo sa Boh prejavuje (resp. neprejavuje) tak, ako to ľudstvo zažíva už celé veky a prečo to vlastne ani inak byť nemôže…

Svet existuje v Bohu podobne, ako existuje myšlienka (predstava, obraz) v mysli človeka

Svet existuje v Bohu podobne, ako existuje virtuálny svet počítačovej hry v počítači

neviditeľný duch

Postavička z počítačovej hry nemôže „vyskočiť von“ a pozrieť sa na počítač, v ktorom existuje, ani na programátora, či hráča.
Počítač je preto pre ňu neviditeľný…
… a to napriek tomu, že počítač je omnoho skutočnejší, než len „virtuálny svet“ počítačovej hry a postáv, ktoré v ňom žijú!

Rovnako je **Boh neprístupný našim zmyslom a nemôžeme sa s Ním stretnúť „z tváre do tváre“** ako s nejakým iným tvorom.

„Chcem vidieť Boha. A aby ho mohol človek vidieť, musí zomrieť.“ = opustiť tento svet, vyjsť z neho von…
(Sv. Terézia z Avily)

POZNÁMKA

BOH JE DUCH.
- Nie preto, že by bol menej, ako človek, pretože „nemá telo“,…
- … ale preto, že je, naopak, nekonečne viac a reálnejší, než človek, ktorý je „iba telom“!

ten najreálnejší

Napriek tomu, že pre virtuálny svet počítačovej hry je počítač sám „neviditeľný“, predsa je REÁLNY – reálnejší, než celá hra a jej svet! – a má takmer nekonečné množstvo možností, ako do tohto virtuálneho sveta zasahovať, alebo komunikovať s jeho „obyvateľmi“, vytvárať s nimi vzťahy (ak by to dokázal) a podobne.

Boh tiež JE SKUTOČNÝ – ten najskutočnejší spomedzi skutočného.
Jestvuje obrovské množstvo spôsobov, ako sa Boh vo svete prejavuje. Zmyslom kresťanstva nie je „veriť v existenciu Boha“ (to vieme s istotou!), ale ŽIŤ S BOHOM: skutočne, hmatateľne, tvoriť s Ním vzťah a veľmi úzke spoločenstvo!

POZNÁMKA

Božie Meno JHWH: „Ktorý Je“
… vyjadruje jednak Božiu REÁLNOSŤ, jednak blízkosť: „Ktorý JE s tebou!“

schopný prejaviť sa

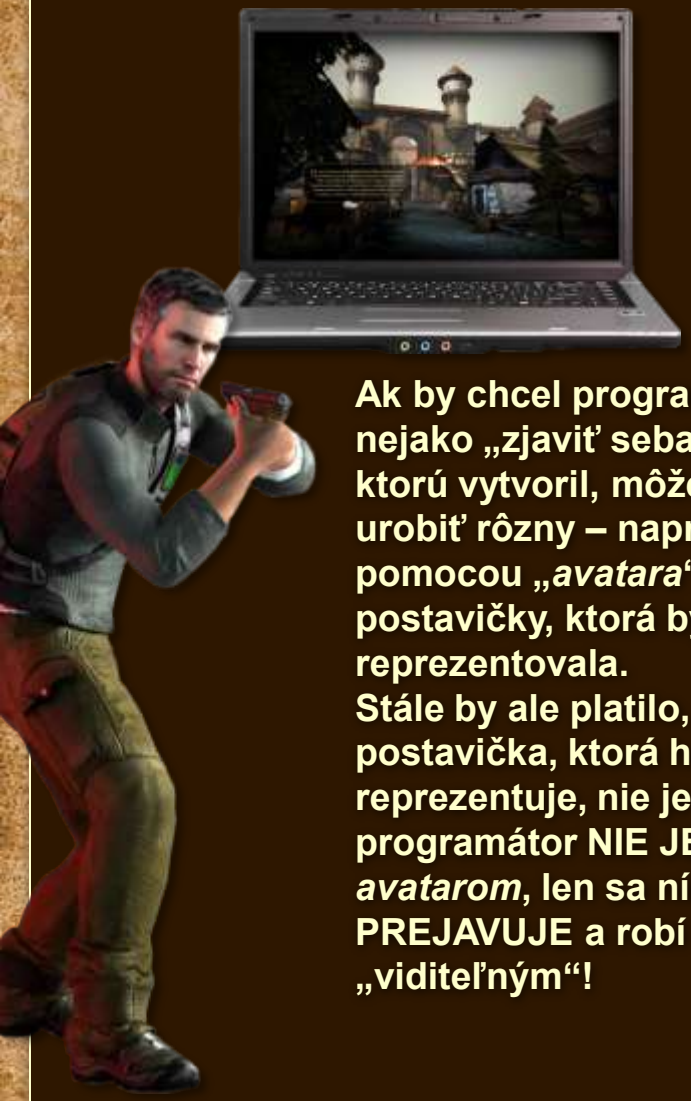

Ak by chcel programátor nejako „zjaviť seba“ v hre, ktorú vytvoril, môže tak urobiť rôzny – napríklad aj pomocou „*avatara*“, čiže postavičky, ktorá by ho v hre reprezentovala.
Stále by ale platilo, že on a postavička, ktorá ho reprezentuje, nie je to isté: programátor NIE JE *avatarom*, len sa ním PREJAVUJE a robí akosi „viditeľným“!

„V roku, keď zomrel kráľ Oziáš, videl som Pána sedieť na vysokom a vznešenom tróne; lem jeho rúcha napĺňal chrám. Nad ním stáli serafíni; každý mal po šesť krídel: dvoma krídlami si zakrývali tvár, dvoma si zakrývali nohy a dvoma lietali. A jeden druhému volal: "Svätý, svätý, svätý je Pán zástupov, celá zem je plná jeho slávy.“ Prahy dverí sa chveli od hlasu volajúceho a dom sa naplnil dymom. Tu som povedal: "Beda mi, áno, som stratený. Veď som muž s nečistými perami a bývam medzi ľudom s nečistými perami; a moje oči videli kráľa, Pána zástupov."“

(Iz 6,1-5 SSV)

- stále je to ale **len OBRAZ Boha**,…
- … **nie pohľad na Boha samotného**!

Dokonca aj Kristus je Bibliou opísaný len ako „obraz Boha“ – pretože hoci JE Bohom, to, čo sme z Neho videli očami, bol stále iba obraz Boha v ľudskej podobe…

mimo experiment

Žiadna postavička vo virtuálnom svete počítačovej hry nemôže dať samotný počítač do skúmavky a povedať: „Aha, tu je!“
Len z jeho prejavov môže nepriamo, ale s istotou odvodiť jeho prítomnosť.

„Človek … objavuje určité „cesty“, aby došiel k poznaniu Boha. Volajú sa aj „dôkazmi jestvovania Boha“, nie však v zmysle dôkazov, aké hľadajú prírodné vedy, ale ako „zhodné a presvedčivé argumenty“, ktoré umožňujú nadobudnúť opravdivú istotu.“
(KKC 31)

- **Podobne pracuje napríklad aj *história*, *kriminológia*, *forenzná veda*,… – všetci iba DEDUKUJÚ s istotou niečo, čo samo o sebe nevideli, nemôžu vidieť, nemôžu nahmatať, ani demonštrovať „v skúmavke“ ako napríklad biológ…**

POZNÁMKA

V praxi sa preto stretávame s vyjadreniami, že na jednej strane „neexistuje (priamy) dôkaz existencie Boha“, na druhej strane ale s istotou vieme, že jestvuje – z Jeho prejavov a iných znakov Jeho prítomnosti.

všadeprítomný Boh

Čokoľvek, čo v počítačovej hre a jej svete jestvuje a deje sa, jestvuje len preto, že je to neustále udržiavané a vytvárané procesorom počítača, ktorý je tak vo všetkom – až po posledný pixel – prítomný a všetko „preniká“. Bez toho by nič vo virtuálnom svete hry jestvovať nemohlo.

Boh je prítomný vo všetkom a preniká všetko – od galaxií až po posledný kvark – **jednoducho preto, že ak by to nebolo v Bohu, neexistovalo by to!**

Boh „*udržuje všetko svojím mocným slovom*.“

(Hebr 1,3 SSV)

vševediaci

Z tohto dôvodu počítač dokonale, presne a neomylne pozná a vie všetko, čo sa vo virtuálnom svete počítačovej hry, ktorý vytvára, deje. V samej podstate nemôže v tomto virtuálnom svete počítačovej hry byť niečo, o čom by počítač „nevedel“.

Podobne Boh nielenže pozná, ale svojim spôsobom aj „spolupreží va“ všetko, čo sa vo Vesmíre deje, vrátane osudu každého jedného človeka.

„Pane, ty ma skúmaš a vieš o mne všetko… Už zďaleka vnímaš moje myšlienky … všetky moje cesty sú ti známe. Hoci ešte slovo nemám ani na jazyku, ty, Pane, už vieš, čo chcem povedať. Obklopuješ ma spredu i zozadu a kladieš na mňa svoju ruku.“

(Ž 139,1-5 SSV)

vševediaci

Boh nielenže dokonale pozná prítomnosť, ale rovnako dokonale pozná aj MINULOSŤ a BUDÚCNOSŤ, pretože sám je MIMO ČASU a to, čo my vnímame ako dejiny, je pre Boha jediným súčasným prítomným okamihom.

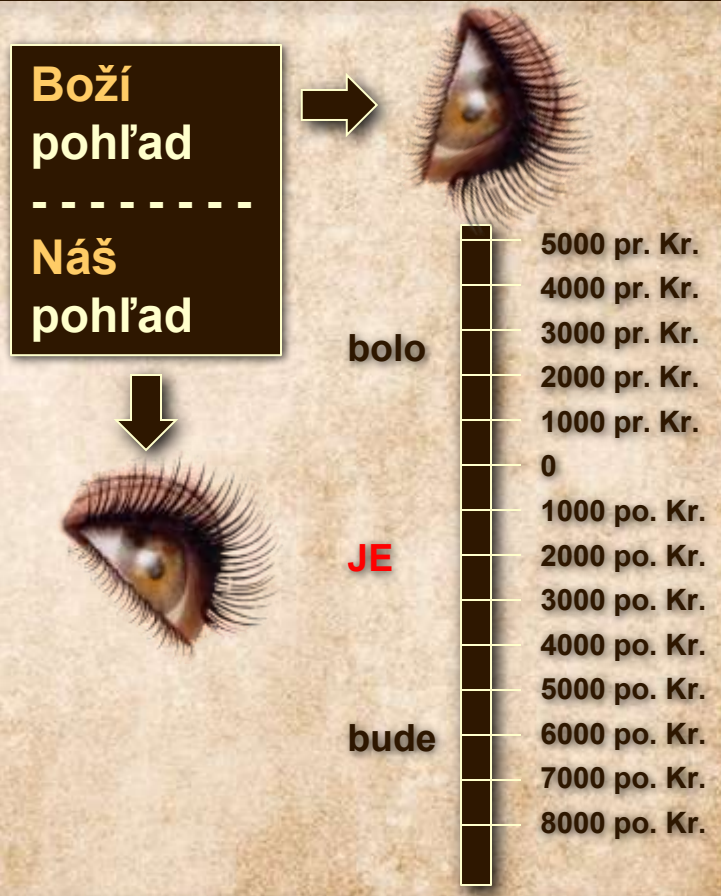

zozadu a kladieš na mňa svoju ruku."
(Ž 139,1-5 SSV)

vševediaci

Porovnaj nasledovnú teóriu fyzika Juliana Barboura:

„Pro Barboura čas není součástí čtyřrozměrného časoprostoru. Fyzik ho chápe jen jako iluzi způsobenou tím, že se všechno kolem nás mění. Barbour chápe všechny jednotlivé momenty v čase jako jeden celek, kompletní a existující sám o sobě. Nazývá tyto momenty výrazem „Nyní“. „Jak žijeme, zdá se nám, že se pohybujeme sérií Nyní. Otázkou však je, co jsou zač.“ Pro Barboura je každé Nyní souhrnem všeho ve vesmíru. „Máme silný dojem, že věci vůči sobě zaujímají jisté pevné postavení. Rád bych od toho oddělil vše, co nevidíme (přímo i nepřímo) a držel se myšlenky, že mnoho různých věcí koexistuje současně. Jsou prostě Nyní – nic víc, nic méně.“ Přijde vám tato představa jen těžko pochopitelná? Barbour si proto představil i popisy, které se dají představit i pro mozek nefyzika. Jeho Nyní se dají představit jako stránky z povídky, které jsou vytržené z knihy a náhodně poházené po podlaze. Každá stránka je oddělená entita existující bez času, vně času. Pokud se stránky nějakým způsobem seřadí a pak se krok po kroku procházejí, vzniká z nich příběh. Ale ať už stránky uspořádáme jakkoliv, přesto je každá z nich kompletní a nezávislá. Jak Barbour říká: “Kočka, která vyskočí, není tou stejnou kočkou, která dopadne na zem.“ Neexistuje tedy žádný okamžik v minulosti, který by se změnil v okamžik v budoucnosti. Všechny možné konfigurace vesmíru, každé možné místo atomu ve vesmíru existují současně.“

(national-geographic.cz)

zozadu a kladieš na mňa svoju ruku.“

(Ž 139,1-5 SSV)

všeomúci

Počítač a programátor má úplnú zvrchovanú, absolútnu moc nad všetkým, čo vytvára.
• Vytvára svet a zákony počítačovej hry, ktoré v pre jej postavy a svet platia absolútne,…
• … ale súčasne ich on sám môže kedykoľvek a akokoľvek porušiť, či obísť a nie je nimi sám nijako viazaný (hovorí sa tomu „cheating“) ☺
Neexistuje nič, čo by počítač nemohol v rámci sveta počítačovej hry vykonať, vytvoriť, urobiť, alebo spôsobiť!

Takisto aj Boh má absolútnu moc a zvrchovanosť nad všetkým. Vytvára prírodné zákony sveta, ale sám nimi nie je nijako viazaný.
Môže kedykoľvek konať mimo nich (hovorí sa tomu „zázrak“)

„Lebo ty vždy môžeš uplatňovať svoju veľkú moc. Ktože môže odolávať sile tvojho ramena? Lebo celý svet pred tebou je sťa prášok na vážke a sťa kvapka rosy, ktorá pred svitaním na zem dopadá.“

(Múdr 11,21-22 SSV)

Priestor pre Vaše otázky, poznámky, postrehy, pripomienky,...

DO PRAXE...

Čo si z toho môžeme vziať do praxe?

…je to dobré!

A BOH VIDEL, ŽE JE TO DOBRÉ: Boh nie je nijako nútený čosi vytvárať, či dokonnca prijímať (trpieť) niečo už existujúce. Všetko existuje len preto, že to Boh chce slobodne priviesť k bytiu a pri bytí udržiavať – lebo je to tak dobré a správne. Nič, čo vyšlo z Božieho stvoriteľského diela, nie je zlé, všetko je dobré, veľmi dobré!

Tieto slová – spolu s ideou „stvorenia z ničoho“ – mali nesmierne ďalekosiahly dopad na ľudstvo a obzvlášť na našu Západnú civilizáciu!

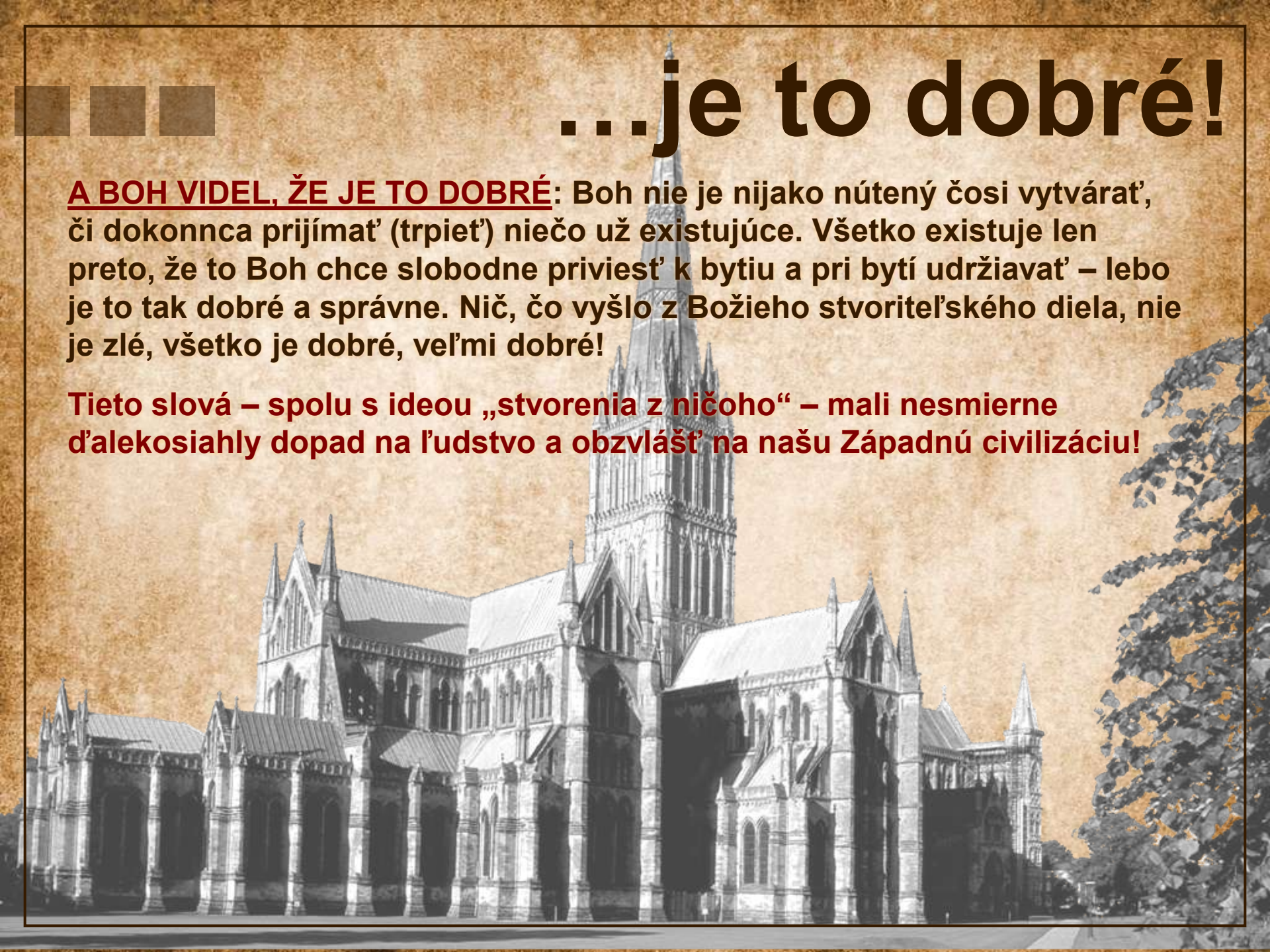

antický svet

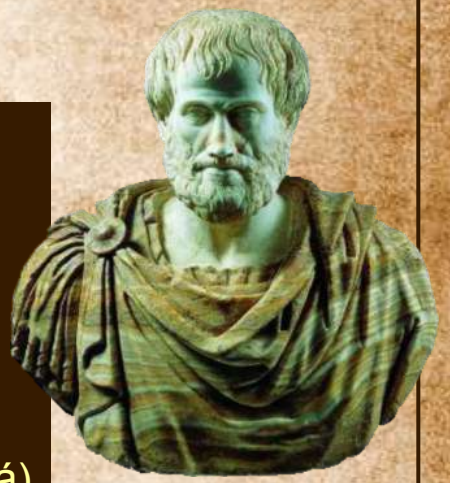

„Starověk materiální svět ztotožňoval se zlem a zmatkem; proto snižoval všechno, co souviselo s materiálními věcmi. Manuální práce byla ponechávána otrokům, zatímco filozofové vyhledávali pohodlný život, aby se mohli zabývat „vyššími věcmi". Mnozí historikové se domnívají, že to je jeden z důvodů, proč Řekové nevytvořili empirickou vědu.“

(Thaxton – Percyová)

„… na Západe sa toto pohŕdanie telom prvý raz objavilo medzi Grékmi. Ako prvý s ňou pravdepodobne prišiel orfízmus, mysterijné náboženstvo, ktoré údajne založil bájny básnik Orfeus. Orfici tvrdili, že „telo je hrob„ … **Túto myšlienku prevzal Platón a v jeho dielach ju často nachádzame, najmä v dialógu *Faidon,* v ktorom sa hovorí o posledných hodinách Sokratovho života.“**

(Richard Smoley)

Výsledkom je pohŕdanie telom i svetom

antický svet

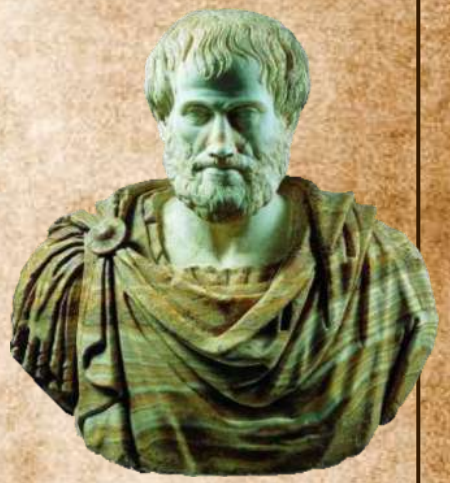

- **Hmotný svet je výsledkom pohromy**, pádu,… a ako taký je zlý.
- Dobrý je „duchovný svet“, čiže nehmotný, nemateriálny svet.
- Človek je vlastne nehmotná duša („božská iskra“) uväznená vo väzení zlého tela.
- Zmyslom je vyslobodiť nehmotnú dušu z okov hmoty a hmotného tela.
- **Manuálna práca zlá,** je to niečo, čo je vyhradené otrokom, ktorí sú príliš „hrubí“ (práve kvôli manuálnej práci) na to, aby mohli žiť duchovne.
- Naopak, „duchovný život“ znamená venovať sa duchovným (= nehmotným) veciam, najlepšie filozofii – a tak sa čo najviac oslobodzovať od vzťahu k hmote a k vlastnému hmotnému telu.

manicheizmus

„Ak je fyzický svet od prírody skazený, znamená to, že skazené je aj telo. To je jedna z hlavých tém Máního náuky, hoci s touto témou sa ustavične stretávame i v odkaze gnostikov. … Súlož bola zakázaná (predlžovala totiž uväznenie Svetla v hmote), nemohli jesť mäso ani piť alkohol. Nemohli sa venovať poľnohospodárstvu, lebo sejba a žatva podľa nich poškodzovala drobné čiastočky Svetla, ktoré sa nachádzali v pôde a rastlinách. Zakázané bolo aj kúpanie, lebo mohlo zničiť Svetlo uväznené vo vode.

Tieto obmedzenia, pravdaže, takmer znemožňovali normálny život a v praxi ich dodržiavala iba malá časť manichejskej obce, ktorej členovia boli známi ako „Vyvolení". … Manicheizmus bolo trochu odťažité náboženstvo; jeho stúpenci nedávali jedlo žobrákom, lebo by tým predĺžili uväznenie iskričiek Svetla v telách podradných bytostí.“

(Richard Smoley)

Pomenovaný po svojom zakladateľovi Manim.

Podobný gnosticizmu.

V stredoveku na čas existoval v podobe katarského hnutia vo Francúzsku.

kresťanstvo

Dobrý svet, hodný záujmu

Oproti okolní řecké kultuře hájila prvotní církev vysoké mínění o materiálním světě. Křesťanství učí, že svět má jako Boží dílo velkou hodnotu. Genesis, 1. kniha Mojžíšova, znovu a znovu opakuje radostný refrén: „Viděl [Bůh], že to je dobré." Slovy Mary Hesseové, britské filozofky vědy, „v židovské ani křesťanské tradici nikdy nebylo místo pro myšlenku, že materiální svět je něco, z čeho je třeba uniknout, a že práce v něm je ponižující. Hmotných věcí se má užívat k Boží slávě a pro dobro lidí."

V důsledku toho „v západní Evropě v křesťanské éře nikdy nedocházelo k takovémuto zlehčování manuální práce. Nebyla tu žádná třída otroků, kteří měli udělat všechnu práci, a řemeslníci se těšili úctě.

(Thaxton – Percyová)

kresťanstvo

Poznateľný svet

Člověk nestál tváří v tvář světu plnému záhadných a nevypočitatelných bohů, kteří sídlili v předmětech materiálního světa. Měl co činit se svrchovaným Bohem stvořitelem, jehož vůle byla neměnná. Příroda byla náhle zbavena posvátnosti, oproštěna od mnoha svých tyranských, nepředvídatelných a pochybných aspektů nahánějích hrůzu. Jako dílo důvěryhodného Boha vykazoval materiální svět pravidelnost, spolehlivost a uspořádanost. Byl pochopitelný a zkoumatelný. Projevoval se v něm řád, který bylo možno poznávat.

(Thomas Derr, teológ)

Když se snažím zjistit původ tohoto přesvědčení, zdá se, že ho nacházím v základní teorii, staré dva až tři tisíce let, kterou v západním světě jako první vyhlásili staří Hebrejové, a sice, že svět je řízen jediným Bohem a není produktem rozmarů mnoha bohů, z nichž každý vládne ve své oblasti podle svých vlastních zákonů. Tento monoteistický pohled se jeví jako historický základ moderní vědy.

(Melvin Calvin, nositeľ Nobelovej ceny za biochémiu)

Priestor pre Vaše otázky, poznámky, postrehy, pripomienky,...

DO PRAXE...

Čo si z toho môžeme vziať do praxe?

GENEZIS

… na dnes všetko!